

omdat een mens moet durven kiezen, zoomt De Morgen op deze laatste dag van het jaar in op wie en wat haar het meest is opgevallen in de podiumkunsten, de beeldende kunst en de televisie. Van **Alain Platel** tot een **Benidorm Bastard**, de oogst is groot.

Theatermaker veroverde de wereld met 'Gardenia' en 'Out of Context'

ALAIN PLATEL

'Dit was een jaar om in het rood te omcirkelen'

Alain Platel maakte in 2010 indruk met *Out of Context*, een voorstelling waarvoor hij terugging naar de basis. Daarna opnieuw met *Gardenia*, een project met zeven transseksuele en travestie-performers tussen 55 en 67. Twee producties die mij keihard troffen ter hoogte van hart en hoofd. Ondertussen hebben ze schaamteloos de wereld veroverd. DOOR GRIET OP DE BEECK

Met *Out of Context* ging Alain Platel heel ver: een zo goed als lege scène, dan komen negen dansers op, ze kleden zich uit, en in hun ondergoed nemen ze een dekentje. Ze gaan ergens staan, ze kijken, en zo begint de voorstelling. Eentje waar lichamen zich tonen zoals u ze niet vaak ziet. Ze proberen, mislukken, geven het op, raken de controle kwijt. Ze beven, klauwen, stuip trekken, verkrampen, en dat wordt dan toch dansen. En pertinente vragen stellen.

Gardenia is een trage trip waarin negen figuren transformeren, van mannen naar vrouwen, en terug. Van oud naar vitaal, en terug. Van hard en stout naar kwetsbaar, en terug. Ze zijn hun unieke zelf, ze zijn alles en iedereen. Omdat *Gardenia* bovenal over het leven zelf gaat.

Ik ontmoet Alain Platel kort na de middag in de keuken van les ballets C de la B, de compagnie waar hij, maar ook Christine Desmedt, Koen Augustijnen en Lisi Estaras werken. Hij heeft al koffie klaar, en zijn hond doet in een hoek van de kamer aan onafscheidelijk zijn. Hij zelf is net terug van Portugal waar *Out of Context* speelde. Dat was heftig, er zit nog een portie vermoeidheid in zijn lijf. Maar dat belet hem niet om

ons gesprek te laten duren tot het buiten begint te schemeren. Hij praat zoals hij is: zachtmoedig, intens en gedreven. Misschien nog een tikje enthousiaster zelfs dan soms. Er is dan ook nogal wat om vrolijk over te zijn.

Alain Platel: "2010 is echt een uitzonderlijk jaar, eentje om in het rood te omcirkelen. Het rood van de passie en de liefde. Ik heb twee producties gemaakt waarvan ik wist: dit is erop of eronder. Het heeft mij opricht verrast dat ze allebei wereldwijd zo positief onthaald zijn."

"Op *Out of Context*, om bij die productie te beginnen, reageerden toeschouwers ontzettend heftig. Superemotioneel. Jij hebt in de podiumtips van *DM* geschreven: 'De dansers kruipen in het stukje van hun hoofd waar de beschaving nog geen vat op heeft gekregen'. Dat vond ik heel juist. Ze zoeken een staat van zijn die appelleert aan vragen waar blijkbaar veel mensen mee zitten: hoe te reageren op alles wat er op ons afkomt in deze complexe wereld? En hoe willen we omgaan met mekaar? Welke diepere laag raakt aan de kern van ons bestaan? Toeschouwers blijken een beetje te verdrinken in deze voorstelling, omdat die zich ten dele op een onbewust niveau afspeelt."

**VERVOLG
OP
PAGINA
46**

■ **Out of Context:** 'Wie zich kan openstellen, maakt iets mee. Iets dat ver gaat.'

"Toen *Out of Context* in Turnhout te gast was, zat ik achter een groepje mensen die beroepshalve met theater bezig zijn. Ze gingen zo'n beetje in hun zetels hangen, en ik hoorde er eenje zeggen: 'Maak mij wakker als er iets gebeurt hé'. Het duurde geen vijf minuten of ze zaten allemaal op het puntje van hun stoel, en bij het applaus waren zij de eersten die recht veerden. Er is iets met *Out of Context* dat niet rationeel te verklaren valt, maar wie zich kan openstellen maakt iets mee, iets dat ver gaat. Heel veel mensen beginnen te wenen, tijdens of na de voorstelling. Iemand heeft mij gemaild: 'Het was zo puur, zo ontgaan van alles, dat ik wou dat ik langzaam kon doodgaan'. Van zo'n reactie ben je wel even ondersteeboven."

Waren de reacties op *Out of Context* overal alleen maar positief?

"Op één plek waren mensen verdeeld: in New York. Je verwacht daar grote openheid, in de stad waar alles kan. Maar in de kunsten werkt dat anders. Daar is moderne dans zo iets als het Ballet Van Vlaanderen vijftig jaar geleden. En theaters worden er niet gesubsidieerd, zij zijn voor hun geld afhankelijk van mecenasen. De programmator zei me: 'Een productie als deze, zo kan ik er mij eenje per jaar permitteren. Ik riskeer mijn publiek kwijt te geraken, en nog erger: mijn fondsen'. De New Yorkse pers vond *Out of Context* vreselijk, een deel van het publiek ook, een ander deel was lalend. Interessant om mee te maken. Het heeft mij nog maar eens overtuigd van de noodzaak van subsidie. Als je daar iets maakt wat niet mainstream is, loop je 't risico je geld kwijt te geraken. Zo wordt er niet vernieuwd, zo leert het publiek geen nieuwe dingen kennen, waardoor ze afwijzend reageren op pogingen tot innovatie. Een kwalijke cirkel."

Er zit een bijzonder confronterend moment in de voorstelling: als Romeo Runa vooraan komt staan, de zaal in kijkt en vraagt: 'Wie wil er met mij dansen?' Toen ik het zag, kwam er niemand naar voor, wat heel heftig was om zien. Reageerde er soms wel iemand?

"Ik vind het zelf het mooiste als die vraag onbeantwoord blijft. Dan moet iedereen omgaan met die wrange kwestie: we blijven zitten, hij staat daar, helemaal alleen. Maar regelmatig gebeurt er wel iets. En als er iemand naar voor komt, neemt hij of zij een ongelooflijke beslissing, want niemand weet precies wat er zal gebeuren. Romeo neemt hem of haar in zijn armen, slaat het dekenje om hen beiden en begint te slouwen. Hij vertelt dat dat ze allemaal staan te trillen en te beven, en dat hij hun hart voelt kloppen."

"In Parijs gebeurde er iets dat ik nooit zal vergeten. Een jonge gast vliegt recht en roept: 'Natuurlijk wil ik met jou dansen'. Hij draait zich naar de zaal en zegt: 'Wat is dat met jullie? Waarom gaan jullie niet in op zijn vraag? Ik kom uit Iran en daar mag je niet dansen, deze vraag is het bewijs van de vrijheid die jullie allemaal krijgen, maar die niet overal zo vanzelfsprekend is'. Hij gaat naar voor, en eenmaal op de scène begint hij verschrikkelijk te wenen,

Romeu heeft hem vastgepakt, een ongelooflijk moment. Na de voorstelling ging ik Romeo zoeken en ik vond hem nergens. Hij bleek achter een gordijn te zitten snikken. De hele ploeg was trouwens de kluts kwijt, die avond. We hebben daar achteraf nog veel over gepraat. Ik vond het bijzonder interessant om te merken hoe een voorstelling die geen politiek statement wou zijn, het opens tok werd. Je moet blijkbaar geen vlag verbranden om iets te zeggen over de samenleving."

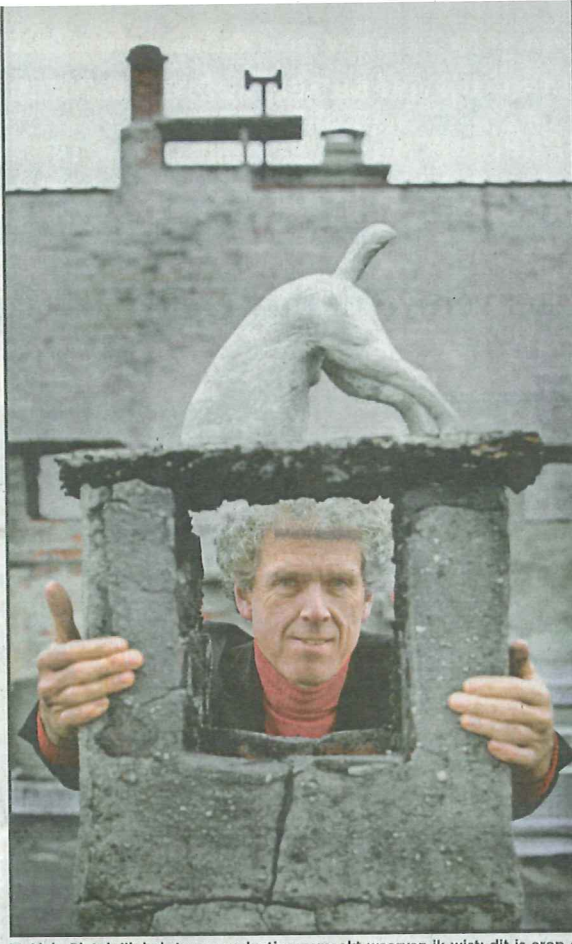
Je hebt heel uitgesproken ideeën over politiek en de wereld. Dat speelt in die zin wellicht onontkoombaar mee als je iets maakt.

"Het interesseert me enorm allemaal. Met *Out of Context* zijn we in Zagreb geweest, de hoofdstad van Kroatië. Als je voelt hoe groot de impact daar nog altijd is van dat ene jaar dat de bewoners de oorlog intens hebben meegemaakt, inmiddels negentien jaar geleden, da's onwaarschijnlijk. Ik heb ook al in Kinshasa gezeten, en we gaan al tien jaar naar de bezette

■ **Gardenia:** 'Zelfs de mooiste mensen hebben zelden totaal vrede met zichzelf.'

gebieden. Op al die plekken voel je wat voor littekens grote conflicten nalaten. En ondertussen zitten sommige van onze politici mensen in dit land tegen mekaar op te zetten. Als je hoort welke woorden partijen als de N-VA gebruiken om 'de andere kant' te beschrijven, als je voelt hoe 'hun discours ingang vindt in milieu' die het zelf tien jaar geleden nooit zouden geloofd hebben, dan word ik ongemakkelijk. Als ze zo doorgaan, lijkt het mij niet eens ondenkbaar dat er ook hier en nu opnieuw echte conflicten ontstaan. Ik meen dat. Ik hoor nu al van Vlamingen die in Brussel wonen dat ze reacties krijgen van Franstaligen die nog niet zo lang geleden ondenkbaar waren: vernederende, beschimpende opmerkingen. Daar houd ik onze politici voor verantwoordelijk. Dat vind ik hallucinant, walgelijk zelfs. Ik verwacht van (kerk)leiders en politici dat zij burgers wijzen op het belang van empathie en solidariteit. Dat zij zoeken naar wat ons bindt, in plaats van mensen uit te sluiten of tegen elkaar op te zetten. Ik werk altijd met duidelijk multiculturele groepen. Multiculturaliteit is niet, zoals Angela Merkel zegt, misluk. *Wake up!* Het is

■ **Alain Platel:** 'Ik heb twee producties gemaakt waarvan ik wist: dit is erop of eronder. Het heeft mij verrast dat ze allebei wereldwijd zo positief onthaald zijn.'

feesten, dan zo'n prestigieus evenement als Avignon, en later Tanz im August in Berlijn, ongeveer het meest conceptuele hedendaagse dansfestival dat er is. Hier in België plaatsten een paar critici nog vraagtekens bij de voorstelling, maar in Avignon was zowel de pers als de programmatoren en het publiek unaniem lyrisch. En die tendens heeft zich overal bevestigd."

"De ploeg beseft dat ze in een klein mirakeltje zit. De meesten waren net met pensioen, hun vooruitzichten waren: thuis zitten en breien. Nu zijn ze op wereldtournee, en ze zitten al volgeboekt tot en met 2012. Terwijl de speelreeks normaal gezien ongeveer nu zou aflopen. En overal waar ze komen, krijgen ze nog nieuwe vragen..."

Ik hoorde dat Jean-Paul Gaultier zo enthousiast was over de voorstelling.

"Hij heeft voor elk van de performers een boekje laten maken: een hartvorm met rozen en in 't midden een gardenia. Bij elk boekje zat een kaartje, door hem persoonlijk geschreven, om te zeggen hoe gelukkig de voorstelling hem had gemaakt. Jane Birkin was er ook weg van. Ik had haar ooit eens ontmoet, meer dan tien jaar geleden, een heel toffe vrouw. Ze had nog getwijfeld of ze wel zou komen, zei ze, want ze had migraine, maar ze was zo blij dat ze 't gezien had. Toen de spelers haar zagen, was het één en al heerlijke hysterie. Ze kwamen kennismaken, er zijn foto's genomen. Een topavond."

"Maar alle soorten volk reageert enthousiast. Ik had ergens een nagesprek met een groep van veertig jongeren tussen veertien en achttien. Intelligent, maar uit sociaal moeilijke omgevingen, of met persoonlijkheidsstoornissen. Toen ik hen zag zitten kreeg ik spontaan maagkrampen, wat zouden zij nu aan een voorstelling als *Gardenia* hebben? Maar ze vertelden mij dat ze door onze productie hun goesting in theater hadden teruggevonden. Een meisje van veertien vertelde dat het haar had doen beseffen dat ze intens moest leven. Een jongen van vijftien herkende zijn eigen gevecht in wat Timur deed: wij zitten ook in die twilightzone van niet goed weten hoe om te gaan met onszelf, met de veranderingen in ons lichaam, met onze seksuele geaardheid. Die jongen was behoorlijk vrouwelijk, je voelde hem twijfelen of hij zich nu wel of niet zou outen. En dat tegenover een groep pubers, prachtig en moedig, vond ik. Dat waren motten in het gezicht."

Dat bewijst nog maar eens dat de voorstelling niet alleen over gender issues gaat.

"Precies. Het geldt niet voor heel de groep, maar op de scène staan mensen die

We hebben in Zagreb gespeeld, in Kinshasa, de bezette gebieden. Op al die plekken voel je wat voor littekens grote conflicten nalaten. En ondertussen zitten sommige van onze politici mensen in dit land tegen mekaar op te zetten

dat wel, maar ik heb er toch op gereageerd. Hier en daar is dat doorgedrongen, denk ik. Sommigen zijn rustiger geworden, zachter."

"*Gardenia* is ook de productie waar ik regisseur meester toevan Frank Van Laecke en componist Steven Prengels heb leren kennen. En dat is voor het leven, denk ik."

Voor de spelers moet het allemaal nogal wat geweest zijn, het hele parcours van het repetitiekot tot Avignon. Het zijn overwegend mensen zonder professionele ervaring.

"De meesten wisten begot niet wat hen te wachten stond. Spelen in Avignon of Sint-Denijs-Westrem, wat is het verschil? Voor sommigen was er aanvankelijk geen, behalve misschien de temperatuur. Frank van Laecke en ik vroegen ons natuurlijk wel af wat dat zou geven: eerst de Gense

niet konden leven met het beeld van zichzelf. En ook al hebben ze een transformatie doorgemaakt, dat gevoel van onvrede blijft een deel van hen toch bepalen. Er zijn veel mensen van alle leeftijden die dat herkennen, op één of ander niveau. Zelfs de mooiste mensen hebben zelden totaal vrede met zichzelf."

"En dan gaat het ook nog over vergankelijkheid, over ouder worden, over tristesse in een leven dat niet wil lukken, over een verlangen naar intensiteit, en nog. Er is veel, en dat weet overal ter wereld verschillende soorten mensen te raken, dat stellen we elke keer weer vast. Daar ben ik apetrots op."

i Gardenia speelt van 12 t.e.m. 15 januari 2011 in de Bourla in Antwerpen. www.toneelhuis.be

